

յերէն լեզուն մինչեւ 1907 թուականը : 1907 Սեպտեմբերին կը մեկնի Գոնիա , պաշտօնավարելու համար Ճէնանեան Գոլէճին մէջ , իբր ներքին տեսուչ եւ հայերէնի դաստիարակ մինչեւ 1911 : Գոնիայի Հայ Աւետարանական համայնքին մէջ տարի մը , 1910-1911 , քարոզչական պաշտօն կը վարէ : 1912ին կը հրաւիրուի Գահիրէ , Հայ Աւետարանական համայնքին հոգեւոր հովիւի պաշտօնով : 1913 Յուլիսին Գահիրէի մէջ կը ձեռնադրուի երէց , Վեր . Մ . Ալլահաաեանէ եւ Վեր . Ահարոն Եիրաճեանէ : 1914ին Գահիրէի մէջ կ'աշխատի հիմնելու Հայ Երիտասարդաց Բրիտանիական ընկերութիւնը , նմանութեամբ Ամերիկեան W. M. C. A. ի :

Պատ . Խանդավառ 1924ին կը հրատարի հովուական պաշտօնէ : 1925 Օգոստոսին կը ստանձնէ Հայ Բարեգործական Ընդհ . Միութեան պատուիրակ գործիչի պաշտօնը Եղիպտոսի եւ Միջին Արեւելքի հայ գաղութներուն համար , եւ մինչեւ 1942 այդ պաշտօնը կը վարէ եւ ապա կը հրատարի թողման պատճառներով : Թարգմանած է հրօնական եւ Ազգային Երգարան անունով զբօր յիւր : Հ . Բ . Ը . Մ . պաշտօնավարութեան շրջանին , Գահիրէի մէջ հայ ընտանիքներու տուներէն ներս դանձանակներու հաստատման գրութիւնը՝ իր նախաձեռնութիւնն է : 1917-1918 թուականներուն , թրքական բանակէն Երիտասարդութեան հայ գերիներու մօտ 100 հազի իր միջամտութեամբ ազատ կ'արձակուին : Գոնիայի Ճէնանեան Գոլէճի Իկոնիան պաշտօնավարութիւն իբր խմբագիր եւ աշխատակից կը գործակցի երեք տարի : 1912ին Գահիրէի մէջ Լուսաբեր-Արեւ թերթին երեք ամսուան խմբագրութիւնը կը վարէ : Աշխատակցած է Աւետարելի , Պոլսոյ մանկական Հարմարիտակիւն , Հայաստանի Կոչմակիւն , Արեւիկն , Արձագանցիկն եւ այլ թերթերու , ստորագրելով Ակիւլիմէ կեղծ անունով եւ կամ Հ . Խանդավառ :

«Նիւրբեր Եղիպտոսի Հայոց Պատմութեան համար» Ա . հատոր , Գահիրէ , 1943 :

Ա . Հ . ԳԱՐՏԱՇԵԱՆ

ՏՈՒՐԹ . ՆԱՀԱՊԵՏ ԵՂԻՇԷ ԱՊՏԱԼԵԱՆ

Տոբթ . Նահապետ Եղիշէ Ապտալեան ծնած է 1844ին ի Կիւրին : Ուսումը ստացած է Մարդուանի Ամերիկեան Գոլէճը : Իր ուղիմութեամբ եւ աշխատասիրութեամբ Գոլէճի դասընթացքը աւարտած է մեծ յաջողութեամբ : Ամերիկացի անօրէնին համակրանքը եւ հողածութիւնը շահելով կրցած է Ամերիկա մեկնել , Հարթֆըլտի (Քէնէթիքըթ) աստուածաբանական դպրոցը ուսանելու համար : Ուսման այս շրջանն ալ փայլուն կերպով եւ մեծ պատուով աւարտած ու արժանացած է պովեստի :

1877-ին քարոզիչ ձեռնադրուած է Հարթֆըլտի մէջ , ուր եւ եղած է Ամերիկ . քաղաքացի : Այս շրջանին ուսանած է Նիւ Եորքի բժշկական դոկտոր , ուր վերաբուժական ճիւղին հմտանալով , իբրեւ բժիշկ վկայուած է 1879ին , ի վերջոյ վերադարձած է Թուրքիա :

Նիկոմիդիայի մէջ ամուսնացած է Օր . Հայկանոյ Պէյազեանի հետ 1882ին : Իր ամուսնութենէն վերջ , կրկին Ամերիկա մեկնած է առանձինն , յետոյ բերած է իր կինը :

1884ին Նորէն Թուրքիա վերադարձած է , Կիւրինի կառավարութեան մասնաւոր հրաւերով ու հաստատուած իր ծննդավայրը , ուր իբրեւ Ամերիկ-

ևան միտնար եւ կառավարական բժիշկ պաշտօնավարած է մինչև 1895ի վէտքի իր ազգատալի մահուան վերջին ժամը :

Դէպքը սկսած առաջին օրերուն իսկ, Տոքթ. Ապտալեանի բնակարանը կ'աչրեն ու աւերակ կը դարձնեն շատ մը ուրիշ տուներու նման : Տիկին Ապտալեան իր զաւակներով Հայոց Եկեղեցին կ'ապաստանի, Տոքթ. Նահապետ Ապտալեան վիրաբուժական զորժողութեան մը համար կանչուած ըլլալու պատրուակով՝ կառավարատուն կը տարուի, ուր կը սպաննուի իր մօտիկ ծանօթ ժանտարմայի մը թունաւոր դնդակով :

Դէպքի ահաւոր օրերէն վերջ, Տիկին Հայկանոյ Ապտալեան Պոլիս հասնելով, հոն Ամերիկեան հիւպատոսի միջոցաւ կը թողնէ թուրք կառավարութեան, իր ամուսնոյն իբրեւ ամերիկեան քաղաքացի թուրքերու կողմէ սպանուելու պատճառաւ, եւ կը յաջողի հատուցում ստանալ :

Օր. ՉՍՊԷԼ ԱՊՏԱԼԵԱՆ, Օր. Չապէլ Ապտալեան ազջիկն է ողբացեալ Տոքթ. Նահապետ Ապտալեանի : Մնած է Կիւրքին, ուր մնացած է կարճ ժամանակ : Իր մանկութեան եւ ուսանողութեան շրջանը անցուցած է արտասահման, երբ Տոքթ. Ապտալեանի մահուանէն վերջ, Տիկին Ապտալեան հեռացած է թուրքիայէն : Այժմ կը մնայ Լոս Անճելոս, Քալիֆորնիա :

Օր. Ապտալեանի յայտնութիւնը Կիւրքիցիներու մեծ բախտաւորութիւն մըն է իսկապէս : Մեր ունեցած անբաւարար տեղեկութիւնը թոյլ չտար, որ կենսադրական բնօյժ տանք մեր այս տողերուն :

Փոքրիկ այցեւորմտով մը կը ծանօթանանք Օր. Ապտալեանի, իբրեւ գրող, իբրեւ տոքթոր, նուագող, երգիչ, եւ հեղինակ :

Իր այսքան բազմակողմանի գիտութիւնները ցոյց կու տան, թէ Տոքթ. Չապէլ Ապտալեան օժտուած է բարձր կրթութեամբ, մտային, գիտական ու գեղարուեստական զարգացումով : Չերմապէս կը շնորհաւորենք զինքը :

Իր գրական աշխատութիւնը՝ «Թհը Սահնթիֆիք էյր Փատիպիլիթիդ Ուիթ Թհը Իւմըն» վերքը նոր ըրյա տեսած է եւ եղած է յաջողագոյն հրատարակութիւնը Լոս Անճելոսի մէջ :

Սոյն վերքը խիստ շահեկան ու արժեքաւոր է բժիշկներու, վիրաբոյժներու, գիտնականներու, արուեստագէտներու, քարոզիչներու եւ զորժի մարդոց համար : Ունի քսանէ աւելի ուսումնասիրուած նիւթեր, որոնց գլխաւորներն են, իրենց անդիւրէն վերաուրթեամբ —

Cancer, Prohibition, Engineering of Human Body, Voice, Dance, Glider Experiment, Astronomer, Unity of Capital And Labor, Controlling of Accidents, Religion, American Business Man, Second Childhood Physiovision.